

TÖKES LÁSZLÓ
MEMBER OF THE EUROPEAN PARLIAMENT
DEPUTAT IN PARLAMENTUL EUROPEAN
EUROPÁI PARLAMENTI KÉPVISELŐ

ASP 01E246, 60 rue Wiertz, B-1047 BRUXELLES - TEL.: +32 22845801, FAX: +32 2 28 49801
STRASBOURG: TEL.: +33 388 1 75801 FAX: +33 388 1 79801
NAGYVÁRAD/DRÁGUA, 410209 VÁROSALJA/PRIMÁRII D. 27, ROMÁNIA/ROMANIA - TEL.: +40 359 192522, FAX: +40 259 414887
E-MAIL: laszlo.tokes@europarl.europa.eu
www.tokeslaszlo.eu

Traian Basescu Öexcellenciájának
Románia Elnökének

Bukarest

Tisztelt Elnök Úr!

2007. december 5-én tett látogatásunk alkalmával történt megegyezésünk értelmében, mellékelve küldjük a megtárgyalt témakörökre vonatkozó kezdeményezéseinket és javaslatainkat

1. Kezdeményezés a román-magyar kerekasztal megszervezésére
2. Kezdeményezés a Partiumi Keresztény Egyetem akkreditációjának meggyorsítására
3. Kezdeményezés tanulmány elkészítésére, a magyar kisebbség helyzetére vonatkozóan a kommunista rendszer idején
4. Kezdeményezés a nemzeti kisebbségek arányos parlamenti képviselőinek biztosítására
5. Javaslat kisebbségügyi tanácsadó kinevezésére az Államelnöki Hivatalba
6. Szempontok a magyar közösség képviselői által benyújtott autonómia-tervezetek tárgyában

Decemberi megegyezésünk értelmében ugyanakkor tisztelettel kérjük, hogy jelöljön ki egy dátumot, amikor Elnök úr elfoglaltságai lehetővé teszik, hogy fogadjon bennünket és folytathassuk eszmecsserénket.

Elnök úr,
Felelősségteljes munkájához sok sikert és jó egészséget kívánva, fogadja őszinte nagyrabecsülésünket:

2008. február 8.

európai parlamenti képviselő
az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács Elnöke

1-es számú melléklet

INDÍTVÁNY

egy román–romániai magyar kerekasztal-megbeszélés tárgyában

2007. december 5-én, a **Tőkés László** európai parlamenti képviselővel való találkozása alkalmával **Traian Băsescu** államelnök támogatásra érdemesnek találta egy – régóta esedékes – román-romániai magyar kerekasztal-megbeszélés megszervezését. Ebből kiindulva tesszük meg előterjesztésünket ennek az országos szintű tanácskozásnak a létrehívását illetően.

- A **Romániai Magyar Demokrata Szövetség** kezdettől fogva síkra szállt egy olyan, kétoldalú román–magyar kerekasztal-értekezlet összehívásáért, mely megegyezései alapon volna hivatott „rendezni közös dolgainkat” (József Attila), és amely az egyetemes román–magyar megbékélésnek is meghatározó fórumává válhatna.

- Ezt az elgondolást a **romániai magyar történelmi egyházak** is eleitől fogva támogatták. Közös Kiegészítő indítványukban javasolták, hogy „amennyiben létrejönne, a kerekasztal-megbeszéléseken a román nemzetet és a romániai magyar kisebbségi közösséget tömörítő és képviselő egyházak küldöttei is vegyenek részt. Részvételük erősítené a kerekasztal reprezentatív jellegét és társadalmi, erkölcsi, politikai hitelét” (1991. október 20.).

- A kerekasztal-kezdeményezést az **RMDSZ** több, egymást követő kongresszusa is felkarolta (1991, 1993, 1995) „romániai magyar nemzeti közösségünk, illetve a kisebbségi kérdés megegyezései alapon történő, megnyugtató rendezése érdekében” (Csíkszereda, 1995).

- Öt évvel ezelőtt, 2003. február 1-én, **Szatmárnémetiben** az erdélyi autonómia-mozgalmat útjára indító, egyházi szervezésű erdélyi magyar közgyűlés – egyebek mellett – a következő **javaslatokkal** fordult „román honfitársainkhoz, a Román Kormányhoz és a román Testvéregyházakhoz”: (a) „Kerüljön sor a lehető legszélesebb körű román–magyar párbeszédre, politikai és civil téren. (b) A román és a magyar egyházak ökumenikus párbeszéd keretében vitassák meg a közösen érintő kérdéseket.”

Az elmondottak alapján, a **párbeszéd** és az **ökuménia** szellemében, a több más országban is eredményesen alkalmazott közösségi – többségi-kisebbségi – **tárgyalások** és **megegyezések** gyakorlatának mintájára kerüljön sor egy **reprezentatív jellegű, országos szintű román–romániai magyar kerekasztal-megbeszélésre, -megbeszéléssorozatra**, mely kölcsönös megegyezés alapján volna hivatott rendezni a romániai magyar nemzeti közösség helyzetét, valamint a többségi román nemzethez fűződő viszonyát, s mely alapjául szolgálna a végleges igényű törvény általi országos rendezésnek.

Ezen indítvány és elképzelés teljes összhangban áll a **román és a magyar Felek** megbékélési célkitűzéseivel, politikai szándékaival és érdekeivel, valamint **az európai normákkal és gyakorlattal**.

KEZDEMÉNYEZÉS

a Partiumi Keresztény Egyetem akkreditálásának megsürgetése ügyében

A jelenlegi Partiumi Keresztény Egyetemnek az 1991-ben a Vallásügyi Államtitkárság által kibocsátott 4805/1991. számú működési engedély alapján létrehozott elődje Sulyok István Református Főiskola néven működött, Református vallásstanári szakkal, tehát teológiai jelleggel, amelyhez egy-egy világi szak társult: szociális gondozás, német nyelv és irodalom, jogtudományok.

A 88/1993. számú törvény elfogadását és ellenjegyzését követően az intézmény beadta az iratcsomót a létező szakok működési engedélyének megszerzéséért, megkapván az Országos Akadémiai Értékelő és Akkreditáló Tanács jóváhagyását.

A 84/1995. számú törvény módosítása által kialakult lehetőségek arra készítették az intézmény vezetését, hogy megalakítsa a Pro Universitate Partium Alapítványt azzal a céllal, hogy hozzájáruljon a romániai magyar közösség jellegzetes kultúrájának, oktatásának és tudományának terjesztéséhez és fejlesztéséhez megteremtve és biztosítva egy összetett profilú felsőoktatási intézmény tevékenységének lebonyolításához megfelelő keretet.

A Bihar Megyei – Nagyvárad **Törvényszék** a 118/N/1999. számú, 1999. szeptember 20-i polgári végzéssel elrendelte a **Pro Universitate Partium Alapítvány** bejegyzését Nagyvárad, Mihai Pavel utca 10. szám alatti székhellyel, nem kormányzati, nonprofit, jogi személyiséggel bíró szervezetként. 1999. október 1-jén zajlott a Pro Universitate Partium Alapítvány alapító tagjainak és Vezetőtanácsának együttes ülése, amelyen **elhatározták a Partiumi Keresztény Egyetem létrehozását**, Nagyvárad, Városháza utca 36. szám alatti székhellyel.

Az új intézmény három, ideiglenes működésre engedélyezett szakkal indul, amelyekhez a következő évek során újabb szakok társultak, elérvén így a 12 engedélyezett szakot, a következők szerint:

- A **Filozófia** szak a 2000. november 29-i 1215. számú KR szerint kapta meg az ideiglenes működési engedélyt.
- A **Román nyelv és irodalom** szak a 2000. november 29-i 1215. számú KR szerint kapta meg az ideiglenes működési engedélyt.
- **Menedzsment** szak a 2000. november 29-i 1215. számú KR szerint megkapott működési engedéllyel.
- **Angol nyelv és irodalom**, működése engedélyezve a 410/2002. számú KH által.
- **Német nyelv és irodalom**, működése engedélyezve a 944/2002. számú KH által.
- **Kereskedelmi, turisztikai és szolgáltatási közgazdaságtan**, működése engedélyezve a 944/2002. számú KH által.
- **Szociális gondozás**, működése engedélyezve a 693/2003. számú KH által.
- **Szociológia**, működése engedélyezve a 693/2003. számú KH által.
- **Református vallásstanári**, működése engedélyezve a 944/2002. számú KH által.
- **Angol nyelv és irodalom – román nyelv és irodalom**, működése engedélyezve a 693/2003. számú KH által.
- **Képzőművészet (grafika)**, működése engedélyezve a 944/2002. számú KH által.
- **Ze ne pedagógia**, működése engedélyezve a 410/2002. számú KH által.

2004. március 5-én az Egyetem benyújtotta a dokumentúciót két kettős szak akkreditálása érdekében: Református vallásanári – szociális gondozás és Református vallásanári – német nyelv és irodalom. Az Országos Akadémiai Értékelő és Akkreditáló Tanács ugyanabban az évben kedvezően döntött a két szak és az intézmény akkreditálásáról (a 2004. október 18-i 950. Hivatalos Közlönyben megjelent 1609/2004. számú KH szerint).

A 288/2004. számú törvénynek és a 88/2005. számú Kormányhatározatnak megfelelően a két kettős szak három egyszerű szakká alakult. A 356/12.05.2005. számú értesítés az Országos Akadémiai Értékelő és Akkreditáló Tanács ezen javaslatára vonatkozik. Az Országos Akadémiai Értékelő és Akkreditáló Tanács dokumentumaiból kitűnik, hogy az Egyetem eleget tesz az akkreditáláshoz szükséges összes szakmai feltételnek.

E dátumot követően, sajnos, az akkreditás kérdését halogató hosszú időszak kezdődött, az egyetem vezetőségének minisztériumi és törvényhozási szinten való közbenjárása dacára.

Végül a törvényhozási eljárás 2007 májusában kezdődött meg, a Tanügyi, Tudományos, Ifjúsági és Sportbizottságban, utóbb pedig a Szenátus plénumban. A Partiumi Keresztény Egyetem létrehozására vonatkozó törvénytervezetet a Szenátus 2007. október 8-i ülésén fogadták el, betartva a Románia Alkotmánya újraközlött változatának 76. cikkelye (2) bekezdése előírásait.

Jelenleg a törvénytervezet Románia Parlamentjének Tanügyi, Tudományos, Ifjúsági és Sportbizottságánál van. 2007. november 5-én prof. dr. Andea Petru, a Tanügyi, Tudományos, Ifjúsági és Sportbizottság alelnöke meglátogatta Egyetemünket és jelentést írt a Bizottságnak.

Kérjük az Elnöki Hivatal politikai támogatását a Partiumi Keresztény Egyetem létrehozására vonatkozó törvényhozási eljárás megsürgetéséért. Megjegyezzük, hogy – tudomásunk szerint – egyetlen másik felsőoktatási intézménynek sem volt ilyen hosszú az akkreditálási folyamata.

3-as számú melléklet

INDÍTVÁNY

a magyar közösség helyzetét a kommunista rendszer alatt elemző tanulmány elkészítésére

A kommunista diktatúra elemzését végző Elnöki Bizottság Végső Jelentésében, melyet Vladimir Tismaneanu politológus-történész vezetésével készítettek, a 666 oldalból mindössze tizennyolc foglalkozik a romániai magyar kisebbség helyzetével a totalitárius rendszer alatt.

Mivel a magyar közösség tagjai jelentős hányadát képviselték azoknak, akiket a rendszer meghurcolt, és sokan folytattak ellenzéki tevékenységet közülük, nagyszámú neves ellenzéki került ki soraikból, és figyelembe véve azt a tényt, hogy – a kommunista diktatúra elnyomásán túl – a magyar közösség és annak tagjait, az elnyomó rendszerekre mindenkor jellemző nemzetiségi és vallási-kisebbségi elnyomás is súlytotta, szükségét érezzük annak, hogy ezt a fejezetet kibővítsük, elmélyítsük és egyéb, a közösséget érintő szempontokat is figyelembe vegyünk.

Azok közreműködésével, akik a Végső Jelentés elkészítésében részt vettek, és a történelmi korszakot ismerő történészek bevonásával, politikusok és szociológusok segítségét is felhasználva egy átfogó elemzést kívánunk készíteni, mely a kommunista rendszer magyar közösségünkre való hatását tárgyalná.

Túllépve az áldozatszerepen a Jelentésben foglaltak mellett, és azok kiegészítéseképpen felmérnénk a gazdasági, művelődési, szociális, egyházi és tanügyi intézmények helyzetének alakulását, nevesítve nemcsak az áldozatokat, hanem azokat is, akik kiszolgálták a kommunista rendszert. Meg szeretnénk vizsgálni a kommunista intézmények intézkedéseinek hatását a magyar közösségre (emigráció, a nemzeti identitás elvesztése, egyes települések és kistérségek etnikai összetételének erőszakos megváltoztatása, a magyar közösség számarányának alakulása és ennek következményei, stb), egyes állami intézmények hozzájárulása a elnemzetlenítéshez folyamatához és az egyházak üldöztetéséhez.

Mindezek érdekében tisztelettel kérjük az Elnöki Hivatal, járjon közbe a következők tekintetében:

1. Hozzájárás azokhoz a dokumentumokhoz, melyek alapján a Végső Jelentés elkészítése során felhasználtak, úgy azokhoz melyeket feldolgoztak, mint azokhoz, melyek akutatók rendelkezésére álltak ugyan, de idő vagy helyhiányában nem kerültek feldolgozásra, és nem szerepelnek a Jelentésben

2. Hozzájárás biztosítása az Állami Levéltár dokumentumaihoz
3. Hozzájárás biztosítása a megyei levéltárak dokumentumaihoz
4. Hozzájárás biztosítása a Vallásügyi Államtitkárság dokumentumaihoz
5. Hozzájárás biztosítása a Szekuritáté Irattárához
6. Hozzájárás biztosítása a CNSAS-nál található dokumentumokhoz
7. Hozzájárás a volt Román Kommunista Párt dokumentumaihoz (országos és megyei szinten)
8. Hozzájárás a Taügyminisztérium Levéltárának dokumentumaihoz

TÖKES LÁSZLÓ
MEMBER OF THE EUROPEAN PARLIAMENT
DEPUTAT IN PARLAMENTUL EUROPEAN
EÜROPAI PARLAMENTI KÉPVISELŐ

ASP 01E246, 60 rue Wiertz, B-1047 BRUXELLES - TEL.: +32 22845801, FAX: +32 2 28 49801
STRASBOURG: TEL.: +33 388 1 75801 FAX: +33 388 1 79801
NAGYVÁRAD/ORDAFA, 410209 VÁROSHÁZA/PRIMÁRIS UT. 27, ROMÁNIA/ROMANIA - TEL.: +40 359 192522, FAX: +40 259 414887
E-MAIL: laszlo.tokes@europarl.europa.eu
www.tokeslaszlo.eu

9. Hozzáférés az Állami Statisztikai Hivatal adataihoz

4-es számú melléklet

KEZDEMÉNYEZÉS

a nemzeti kisebbségek méltányos parlamenti képviselésének biztosításáért

Biztosítani a nemzeti kisebbségek képviselőinek jelenlétét egy ország törvényhozó testületében fontos **kollektív jog** a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek nemzeti, etnikai és nyelvi identitásának védelme szempontjából. Romániában ezt a jogot az Alkotmány (62. cikkelye 2. bekezdése) szavatolja, gyakorlatba ültetését pedig a Képviselőház és a Szenátus megválasztására vonatkozó törvény megfelelő előírásai határozzák meg, **pozitív diszkrimináció** alapján, amely indokolt e kisebbségi közösségek esetében, amelyek lélekszáma kisebb, mint az egy képviselői mandátum megszerzéséhez szükséges küszöb.

Ha ezen közösségek esetében, amelyek lélekszáma kisebb a képviselési küszöbnél, a választási törvény nagylelkűnek bizonyult azon előírásaival, hogy a Képviselőházba minden közösségnek külön képviselőjét válasszák meg, azon kisebbségek esetében, amelyek lélekszáma meghaladja a képviselési küszöböt (a magyar és a roma közösség esete), a választási törvény előírásainak kedvezőtlen hatásai is vannak, **demokráciadeficitet** eredményezvén e közösségekben belül.

A demokráciadeficitet szülő hatások forrása az érvényes szavazatok 5%-ában megállapított választási küszöb. A küszöb bevezetésének logikája megmagyarázható a pártok esetében, amelyek választási célközönsége a választók teljes romániai állománya. Elméletileg a nemzeti kisebbségek politikai szervezetei is pályázhatnak az összes választó szavazatára, de – a saját közösségek képviselésének logikájába tartozó megfontolásokból – ezek az alakulatok főként azon közösség szavazatait célozzák meg, amelynek képviselését elsősorban és programszerűen felvállalják. Elfogadván ezt a valóságot, azon kisebbségek esetében, amelyek nem egyetlen mandátum pozitív diszkrimináció általi biztosítását választják, hanem a többséghez hasonlóan **arányos képviselésre** pályáznak, a választási küszöb a közösség keretében a belső demokrácia fékévé lesz.

Kis túlzással kijelenthető, hogy az ezen nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek – magyarok vagy romák – azért, hogy ne veszítsék el a törvényhozó testületben való képviselés arányosságát (e mélységesen európai elvet), választhatnak aközött, hogy magyarok, illetve romák vagy demokraták legyenek.

E dilemma feloldására, vagyis mind az arányos képviseléshez, mind a politikai pluralizmushoz való jog érvényesülésének biztosítására a megoldás az, hogy törvény teremtsen meg a nemzeti kisebbségek politikai szervezeteinek a lehetőségét arra, hogy versenyezzenek a legutóbbi általános népszámlálás mérvadó demográfiai adataival arányos, törvény által megszabott számú parlamenti mandátumért.

A függelékben bemutatjuk azokat a konkrét kiegészítéseket, amelyeket Szilágyi Zsolt és Toró T. Tibor képviselők beterveztettek és megvédtek a Képviselőház és a Szenátus megválasztására vonatkozó törvény módosítási vitája alkalmából, a 2004. őszi parlamenti időszakban. Ezen modell filozófiáját át lehet alakítani az egyéni választókerületek alkalmazása esetére is, különleges választási kollégiumok alakításával minden nemzeti kisebbség esetében külön-külön.

Kérjük az Elnöki Hivatalnak és személyesen Románia elnökének a támogatását ahhoz, hogy mélyreható nyilvános vita induljon a nemzeti kisebbségek parlamenti képviselésének ezen modelljéről, illetve ennek a román választási rendszerbe való beillesztéséről.

5-ös számú melléklet

Őexcellenciája
Traian Băsescu Elnök Úrnak

Ezennel előterjesztjük Önhöz javaslatunkat az etnikai és nemzeti kisebbségek kérdéseivel foglalkozó elnöki tanácsosi tisztségre:

Smaranda Enache asszony, a Pro Europa Liga társelnöke.

Smaranda Enache asszony jól ismert személyiség, aki a jogállamért, a demokráciáért, az etnikumközi toleranciáért, az etnikumközi párbeszédért harcol. A Pro Europa Liga elnökeként az utóbbi években következetes és jól ismert tevékenységet folytatott emberjogi és kisebbségjogi területen, mind országos, mind nemzetközi szinten.

A Pro Europa Liga által lebonyolított számos program bizonyította, hogy Enache asszony a kérdéskör szakértője, ismeri a nemzetközi szabályokat és gyakorlatot éppúgy, mint a romániai jogszabályokat.

Az 1998–2001-es időszakban Románia finnországi nagykövete volt. Figyelembe véve azt a tényt, hogy az évek során munka- és partnerkapcsolatot alakított ki a romániai nemzeti közösségek különféle szervezeteivel, köztük a romániai magyar és roma közösség szervezeteivel, meggyőződésünk, hogy ha kineveznék a fent említett tisztségbe, kedvezően járulna hozzá az elnöki tisztség gyakorlásához.

5.1-es számú melléklet

Curriculum Vitae Smaranda Enache

Született Marosvásárhelyen, 1950. március 31-én. Nemzetisége: román; vallása: római katolikus.

Apja: Enache Ioan, fogorvos, elhunyt. Anyja: Enache Mărioara, gyermekorvos, nyugdíjas.

Fivére Enache Andrei, mérnök, Petru Maior Tudományegyetem, Marosvásárhely

Férjezett, férje Szokoly Elek újságíró, volt politikai fogoly.

Fia, Ștefan-Sebastian Szobotka a Román Országút- és Autópálya-társaság (CNADNR) ügyvezető igazgatója

Tanulmányok és szakmai pályafutás

1969-ben végez a szászrégeni 1. sz. Elméleti Liceumban

1973-ban végez a Bukaresti Egyetem Román, Klasszikus és Keleti Nyelvek Tanszékének francia–magyar szakán

1973–1974 – fordító a bukaresti Cepeca-nál

1974–1983 – franciatanár a marosvásárhelyi 4. sz. liceumban

1983–1990 – az Ariel gyermek- és ifjúsági színház irodalmi titkára, majd művészeti igazgatója.

1990 – a bukaresti Társadalmi Dialógus Csoport ügyvezető igazgatója

1991–1993 – a *Gazeta de Mureș* hetilap igazgatója

1993–1995 – a Pro Europa Liga programigazgatója

1995–1998 – a Pro Europa Liga által kiadott *Altera* folyóirat társszerkesztője

1998–2001 – Románia nagykövete a Finn Köztársaságban és Észtországban

2001-től napjainkig – az *Altera* folyóirat társszerkesztője

2005-től napjainkig – a Pro Europa Liga társelnöke

Közzéleti tevékenység

1989 – a kommunista cenzúra által betiltott *Fabule – Fabule!* allegorikus darab szerzője

1989 decembere – a Pro Europa Liga, a posztkommunista Románia egyik első Európa-párti civil szervezetének alapítója

1990 – a Temesvári Nyilatkozatért Egyesület alapító tagja

1990 – a Polgári Szövetség alapító tagja

1990-től napjainkig – a Társadalmi Dialógus Csoport tagja

1991-től napjainkig – az APADOR – Román Helsinki Bizottság tagja

1995–98: A Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány (FDSC) igazgatótanácsának tagja

2002–04: a Közpolitikai Intézet (IPP) igazgatótanácsának tagja

2003-tól napjainkig: a kolozsvári Etnokulturális Kisebbségek Forrásközpontja (CRDE) igazgatótanácsának tagja

2003–05: a Nyílt Társadalomért Alapítvány Országos Bizottságának tagja

2003–2006: a kolozsvári Etnokulturális Kisebbségek Forrásközpontja (CRDE) ügyvezető tanácsának tagja

2004-től napjainkig: az „Összefogás a lelkiismeret szabadságáért” egyesület igazgatótanácsának tagja

2004-től napjainkig: a kolozsvári Civitas Alapítvány kuratóriumának tagja

Politikai tevékenység

1971–1989: a Román Kommunista Párt tagja, 1989. december 17-én lép ki a pártból tiltakozásképpen a temesvári megtorlás ellen

1991–1995: a Polgári Szövetség Pártja igazgatótanácsának tagja. 1995-ben lemond e tisztségről.

2003-tól napjainkig: a Népi Kezdeményezés Pártja Végrehajtó Bizottságának tagja

Képzések

1994 – Charity Know How Foundation, London

1995 – USIA Visiting fellow, Amerikai Egyesült Államok

1999 – Európai Bizottság, Brüsszel

Nemzetközi tevékenység

1991 – a Helsinki Citizens' Assembly (Prága) alapító tagja

1995 – a Liberal International (London) Emberi Jogi Bizottságának tagja

1997–2002 – a European Centre for Minority Issues (Flensburg) társelnöke

1997–2001 – a CIVITAS International (Strasbourg – Washington D. C.) igazgatótanácsának tagja

1998-tól napjainkig – a Centre for Democracy in South-East Europe (CDSEE Thesszaloniki) igazgatótanácsának alelnöke

Konfliktusmegelőző küldetések Moldova Köztársaságban, Bosznia és Hercegovinában, Grúziában

Résztétel az Európa Tanács, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Európai Parlament, a National Endowment for Democracy, az USIA stb. által szervezett szemináriumokon, illetve konferenciákon

Emberi jogi IDEE-misszió Kubában

Publikációk

Cikkek a *Gazeta de Mureș*, a *22*, az *Altera*, a *Secolul 21*, a *Provincia*, az *Uncaptive Minds* (AEÁ) stb. folyóiratokban.

Tanulmányok:

Democracy and Ethnicity in Post-Communist Romania. In Salter, Mark (ed.): *After the Revolutions: Democracy in East Central Europe*. Uppsala Life & Peace Institute, 1996.

Romania in the Context of the New European Reality. In Saarikoski, Vesa (ed.): *Ten Years After. In the Wake of the Eastern Enlargement*. University of Turku, Department of Contemporary History, Turku, 2002.

Nationalism, Identity and Regionalism in Romania. In Jensen, Jody (ed.): *Europe Bound – Faultlines and Frontlines of Security in the Balkans*. Savaria University Press, 2003.

Salat Levente – Enache, Smaranda (eds.): *The Romanian-Hungarian Relations and the French-German Modell of Reconciliation*. CRDE Cluj Edition, 2004.

Les Cultures de l'Europe pour la Diversité. In *Secolul 21*, Ed. Fundația Culturală Secolul 21, București, 2007.

Preface. In Kacso Judit Andrea (coord.): *Diversity and Social Cohesion – Equal participation of Minorities in Europe: The Role of Intercultural Education*. Ed. Pro Europa, Târgu-Mureș, 2007.

Enache, Smaranda (coord.): *Educația religioasă în școlile publice*. Ed. Pro Europa, 2007.

Nyelvismeret

román – anyanyelv

TÖKES LÁSZLÓ
MEMBER OF THE EUROPEAN PARLIAMENT
DEPUTAT IN PARLAMENTUL EUROPEAN
EUROPAI PARLAMENTI KÉPVISELŐ

ASP 01E246, 60 rue Wiertz, B-1047 BRUXELLES - TEL.: +32 22845801, FAX: +32 2 28 49801
STRASBOURG: TEL.: +33 388 1 75801 FAX: +33 388 1 79801
NAGYVÁRAD/DRAGUA, 410209 VĂRTEȘALZA/PRIMĂRII 8, 27, ROMÂNIA/ROMANIA - TEL.: +40 359 192522, FAX: +40 259 414887
E-MAIL: laszlo.tokes@europarl.europa.eu
www.tokeslaszlo.eu

magyar – folyékonyan

francia – folyékonyan

angol – folyékonyan

olasz – jól

német, spanyol, orosz – alapfokon

Kitüntetések

1990 – a budapesti Maecenas Alapítvány díja a példaszerű civil helytállásért

1996 – a Magyar Kormány Pro Minoritate díja

1998 – Marosvásárhely díszpolgára

2002 – a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje a román–magyar párbeszéd és történelmi megbékélés érdekében kifejtett munkáért

6-os számú melléklet

ÉRTEKEZÉS

az önrendelkezés (autonómia) eszméjének tisztázására

A '89 decembere utáni időszakban a román társadalmat gyakran ijesztegették és befolyásolták kedvezőtlenül az „autonómia veszélyével”. Ezek a féltelmek és félreértések abból fakadnak, hogy az önrendelkezést és az önkormányzást az alkotmányos renddel és a román állam egységes jellegével szemben állónak mutatják be.

A magyar közösség képviselői már 1990-től programszerűen megfogalmazták egyfajta önrendelkezés – mint a magyar közösség fenntartását és fejlődését szavatolni képes intézményes eszköz – kivívásának szükségességét. A kommunista központosítás tapasztalata állandó bizonytalansági, függőségi állapotot teremtett a magyarság és természetesen más nemzeti és etnikai közösségek soraiban. De nyomban a szólásszabadság kivívása után megjelentek ezek a követelések, mivel ezek a közösségek az állampolgár–állam, illetve a közösség–állam kapcsolat lényegi megváltozásában bíztak.

A különböző etnikai, nyelvi, vallási, regionális stb. közösségek öngazdálkodásának, önkormányzásának szükségessége egy demokratikus elvből fakad, ez pedig a közösségek részvételének elve az őket érintő döntések meghozatalában. Ebben a rövid értekezésben szeretnénk vázolni és megosztani Önnel néhány megfontolást amely, Excellenciád jóindulatával, tisztázhatja a magyar vezetők álláspontját az elemzés tárgyát képező témakörben:

I. Államszervezési szempontból a különböző közösségek önrendelkezése és önkormányzása a modern államra jellemző hatalommegosztás (power sharing) egyik formája. Ez az elv egytársadalmi szerződésen alapul, amelynek felei egyfelől a központi hatalom, amely az államot képviseli, másfelől azok a közösségek, amelyek bizonyos adminisztrációs hatásköröket kapnak egy adott területen a saját politikai akaratuk alapján, hogy a modern államiság által rendelkezésükre bocsátott eszközök révén maguk irányítsák közösségi életük részeit. Ez a szerződés azon alapszik, hogy az illető közösség megérti, hogy az állam elismeri és szavatolja, jogszabályokkal, az önkormányzati státust, másfelől az illető közösség elfogadja, hogy a neki megítélt jogok a közösségi élet szigorúan vett határáig nyúlnak, nem zavarva semmiképp más közösségeket, és csak egy bizonyos jellegetes illetékességi területre vonatkoznak.

A modern állam, amely a fejlődés forrásának és alapjának tekinti azt, hogy egy „közösségközi szerződésre” is alapozza a társadalmat (ne csak az egyének klasszikus társadalmi szerződésére), átruház bizonyos adminisztratív és döntéshozó jogosítványokat ezekre a közösségekre. Az egyetemi önrendelkezés, az orvoskollégium, a műépítész-kollégium, a vallási felekezetek önrendelkezése, a helyi autonómia, valamennyi konkrét példája az adminisztratív hatalom átruházásának mind függőlegesen (területi kritérium), mind vízszintesen (nem területi közösségek). A kormányzás így legitimebbé és, következőképpen, hatékonyabbá válik. Habár a politikai modernizmus első, 19. századi szakaszának szemszögéből ellentmondásosnak tűnik, mégis az állam, amelynek szerkezetében önrendelkezések és önkormányzatok vannak, mapaság van egy világos aszcendense is a

legitimitás és a gyors változások nemzetközi viszonyrendszeréhez való alkalmazkodási képesség vonatkozásában.

II. Az európai (újja)építés szemszögéből figyelembe kell vennünk, hogy az önrendelkezés és önkormányzás ezen eszméje a szubszidiaritás elvében gyökerezik, mely elvet a modern keresztény gondolkodásból (az 1891-es „Rerum Novarum” pápai enciklikából, majd az 1931-es „Quadragesimo Anno”-ból) vettek át a kereszténydemokrata pártok. Tehát, összegezvén, a szubszidiaritás elvének – és mindannak, amit az önrendelkezés és önkormányzás formáival magával von – átvétele államszervezési elvként része az európai társadalom modern keresztény szemléletének.

III. A közigazgatás korszerűsítése szempontjából a végrehajtó hatalom átruházási formái, amelyeket az önkormányzó önrendelkezések és struktúrák kínálnak, a kormányzottak, az állampolgárok által hatékonyabban ellenőrizhető közigazgatási rendszert jelentenek. Az önrendelkező közösség feladatköréit jogszabályok szabják meg, tehát ezeket csak az alkotmányosság és a törvények határain belül lehet gyakorolni. Mégis, mivel ezek a szabályok az önkormányzás révén „közelebb kerülnek” az állampolgárhoz, nem csupán (elvont) állampolgári minősége – jogai és kötelezettségei – révén, hanem egy közösséghez való (konkrét) kötődése révén is, megnő a törvényesség és a közjó iránti tisztelete és érdeklődése is. A megnövekedett érdeklődés kedvező hatással van a közigazgatási tevékenységre, ez a választásokon és a döntések nyilvános előkészítésében való magasabb részvételben, a közigazgatási tevékenység erőteljesebb ellenőrzésében, általában a közélettől való elidegenedés jelenségének visszaszorulásában nyilvánul meg.

IV. Gazdasági szempontból: a kulturális, nyelvi vagy etnikai közösségek területi öngazgatása kedvezően járulhat hozzá az illető közösség, ugyanakkor az általa másokkal közösen lakott régió társadalmi-gazdasági fejlődéséhez, ugyanis a gazdaság nagymértékben függ a kulturális összetartozástól. Mi több, a késő modernizmus fejlődési modelljei azt látszanak bizonyítani, hogy tartós, a környezetet és a kulturális viszonyokat nem rongáló gazdasági jólét csak közösségi alapokon nyugodhat. Például Dél-Tirol tapasztalata azt mutatja, hogy egy önrendelkező közigazgatási régió létrehozása nem csupán szavatolja a három etnikai közösség (olaszok, német ajkúak és ladinok) számára nyelvük, kultúrájuk és hagyományaik megőrzését, hanem sikerül (sikerült 20 év alatt) Dél-Tirolt, a határ menti, szegény hegyvidéket az Európai Unió egyik leggazdagabb és legfejlettebb régiójává alakítani. A közigazgatási-kulturális, közigazgatási-regionális önrendelkezésnek tehát szinergetikus hatása volt ezen régió gazdasági fejlődése forrásainak mozgósítása vonatkozásában.

Következésképpen, az önrendelkezés, amint egyébként az Európai Unió országainak tapasztalatából is láthatjuk, tulajdonképpen egy lojalitási szerződést valósít meg a nyelvi, kulturális vagy kisebbségi közösségek és azon állam között, amelyben élnek, mivel az állam, elismerve az öngazdálkodáshoz való jogot, valójában ezen közösségek értékét és életképességét ismeri el. Ezzel az elismeréssel nemcsak nagyobb legitimitásra tesz szert, hanem hozzájárul saját közigazgatásának a korszerűsítéséhez – abban az értelemben, hogy közelebb viszi azt polgáraihoz –, és megalapozza a tartós, a globalizáció romboló hatásainak kevésbé kitett fejlődést.